

## OMEJITVE PRI OCENJEVANJU ZNANJA MATEMATIKE V GIMNAZIJAH

MARJAN JERMAN

Fakulteta za matematiko in fiziko  
Univerza v Ljubljani

in

SAMO REPOLUSK

Fakulteta za naravoslovje in matematiko  
Univerza v Mariboru

Math. Subj. Class. (2000): 97C40, 97B70

Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah, ki je začel veljati v šolskem letu 2005/06, in interni pravilniki posameznih gimnazij na nekaterih področjih omejujejo avtonomijo učiteljev pri ocenjevanju znanja. Avtorja skušata prikazati, kako se prednosti in slabosti trenutnih rešitev kažejo pri pouku matematike, ter vzpodbuditi premislek o trenutnem stanju in morebitnih možnih izboljšavah.

### LIMITATIONS ON THE ASSESSMENT OF MATHEMATICS IN SECONDARY SCHOOLS

The state regulations on the assessment of upper secondary school students (effective as from the school year 2005/06) and internal statutes of individual secondary schools limit the autonomy of teachers in some areas of student assessment. The authors wish to present how the existing solutions influence the mathematics curriculum and to initiate a reflection on the present situation and possible improvements.

#### 1. Uvod

Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah, ki je začel veljati v šolskem letu 2005/06 ([5], v nadaljevanju „pravilnik“), še bolj pa interni pravilniki posameznih gimnazij precej natančno določajo pravila in omejitve pri ocenjevanju znanja. Mnogo profesorjev je poučevalo še v obdobju, ko so bila ta pravila veliko bolj ohlapna, omejitve pa bistveno blažje in je bila avtonomija učiteljev na področju ocenjevanja neprimerno večja. Zato so nekateri učitelji še toliko bolj občutljivi za občasne zlorabe pravil. Avtorja bi rada s tem prispevkom postavila na tehtnico na eno stran željo po čim bolj

prijazni šoli, pravice dijakov v čedalje bolj liberalnem svetu in varovalke pred morebitno samovoljo slabih učiteljev, ki bi svojo avtoriteto gradili na strahu in sankcijah, na drugo stran pa pogosto prepričanje, da pretirane omejitve pri ocenjevanju poleg slabega občutka nezaupanja učiteljem povzročajo tudi slabšo pripravljenost dijakov na pouk, zmanjšanje delovnih navad, slabitev računskih spretnosti, povečano število neupravičenih pritožb nad ocenami, težave z avtoriteto ter posledično slabše znanje dijakov.

Pomembno je poudariti, da namen prispevka ni vsiljevati mnenja avtorjev, temveč le spodbuditi kritično premišljanje o ustreznosti trenutnih pravilniških rešitev in šolskih praks. Učitelji bi morali biti veliko aktivnejše vključeni v konstruktivno debato in politiko oblikovanja šolskih pravil. Tudi dobro premišljeni in utemeljeni pravilniki ne morejo biti večni in morajo med svojo veljavo zdržati težo razprav in strokovnih argumentov. Le s poštenim dialogom, priznavanjem legitimitete nasprotnih mnenj in z odprtostjo pri sprejemanju končnih odločitev lahko dosežemo ravnovesje.

Prav tako je pomembno vedeti, da članek ni in ne želi biti znanstveni prispevek o različnih postopkih pri ocenjevanju. Večino načinov, ki bodo v članku omenjeni, so znanstveno in statistično natančno obdelali že slovenski strokovnjaki na posamičnih področjih. Pri vsakem načinu ocenjevanja želiva spomniti le na to, da imajo poleg veliko dobrih, preizkušenih in premišljenih kvalitet vgrajene tudi pasti, ki se jim lažje izognemo, če se jih dobro zavedamo.

Kljub temu da bistveni del prispevka temelji na izkušnjah z ocenjevanjem pri pouku matematike, bi se dalo veliko premislekov skoraj brez prevedbe uporabiti tudi pri drugih predmetih.

Avtorja sta zelo hvaležna več profesorjem matematike, ki so jima med daljšimi pogovori pomagali določiti najbolj problematične točke, povedali svoje izkušnje in predloge za možne izboljšave.

## **2. Preverjanje znanja pred pisnim ocenjevanjem**

Druga točka 5. člena pravilnika predpisuje obvezno preverjanje znanja pred pisnim ocenjevanjem. Preverjanja se ne sme ocenjevati.

Način preverjanja znanja ni natančno določen in ga lahko načeloma vsak učitelj izvaja po svoje. V dnevnik je sicer priporočljivo vpisati vsaj uro ali dve pred pisno nalogo naslov „Preverjanje znanja pred pisno nalogo“, vendar pa preverjanje znanja nikakor ne pomeni zgolj pisanja predtesta ali

reševanja pričakovanih testnih nalog. Sem sodijo tudi sprotna kratka ustna preverjanja razumevanja med obravnavo snovi ali vajami, pregled domačih nalog, ki se nanašajo na ocenjevano snov, samostojno ali skupinsko reševanje delovnih listov, skupna ponovitev potrebne teorije, utrjevanje matematičnih konceptov s pomočjo IKT in še kakšen učinkovit način, ki ga je razvil vsak učitelj posebej skozi dolgoletno prakso.

### **Prednosti**

- (1) Na ta način dijaki dobijo pregled čez celotno snov, ki se bo ocenjevala.
- (2) Pred ocenjevanjem dobijo vpogled v trenutno znanje in lažje načrtujejo, katere vsebine je treba še podrobneje usvojiti.
- (3) Pisna ocenjevanja niso več tako stresna, ker dijak vsaj približno ve, kako bo ocenjevanje potekalo. Pri tem moramo biti zelo previdni, da dijaki ne dobijo vtisa, da so predtesti skoraj enaki testom z malenkostnimi spremembami.

### **Slabosti**

- (1) Po neuradnih informacijah nekaterih učiteljev obstaja na posameznih osnovnih šolah praksa, da učenci pred pisno nalogo pišejo predtest s podobnimi nalogami, kot bodo na samem testu, rešitve pa mora učitelj informativno točkovati, da dijaki vedo, koliko znajo. Ponekod naj bi takšno prakso od učiteljev zahtevali celo ravnatelji in jo utemeljevali s šolsko inšpekcijo. Za takšno ravnanje ni nobene zakonske osnove. To je lahko le stvar prostovoljnega dogovora celotnega kolektiva ali posameznega aktiva, nikakor pa ne dolžnost posameznikov, ki bi podlegli pritiskom staršev in grožnjam z inšpekcijo. Takšne prakse v srednji šoli ne smemo dopustiti, ker ne prispeva k vzgoji odgovorne osebnosti.

Zaradi takšne prakse dijaki pričakujejo na pisnem preizkusu praktično identične naloge. Nekateri med njimi se tudi zato naučijo naloge reševati po receptih, brez razumevanja. Če naloge na preizkusu niso zelo podobne, seveda sledi večje razočaranje in včasih tudi iskanje krivde druge namesto pri sebi.

- (2) Poleg tega pomeni takšna praksa za učitelja dvakratno delo s sestavljanjem, pregledom in popravljanjem pisnih nalog. Učitelji so že sedaj

dovolj obremenjeni s sestavljanjem pisnih nalog, z njihovimi ponovitvami, popravami ob konferencah, popravnimi izpiti, izrednimi roki in z razredniškimi posli, ki matematikom skoraj nikoli ne uidejo. Pri takšnem načinu dela dobi učitelj občutek, da se vse njegovo življenje vrti samo še okoli sestavljanja in popravljanja testov, za profesionalno rast na področju matematike in didaktike pouka pa mu zmanjka volje in energije.

Preverjanje znanja pred pisnim ocenjevanjem je priporočljivo, načini preverjanja pa naj bodo dovolj liberalno zastavljeni in v veliki meri prepuščeni presoji učitelja. Zaradi enotnosti na šoli je morda koristno, da celoten aktiv matematikov uporablja podobne metode.

### **3. Vnaprej določeni kriteriji za ocenjevanje in meje za ocene**

Prva in druga točka 4. člena pravilnika določata, da mora učitelj dijake vnaprej sezniniti s kriteriji za ocenjevanje, točkovnimi vrednostmi posamičnih nalog in mejami za ocene.

#### **Prednosti**

- (1) Na ta način so preizkusi znanja bolj objektivno ocenjeni. Učitelj kasneje ne more spreminjati kriterijev za ocenjevanje in deležev ocene, ki jih prinesejo posamezne naloge.
- (2) Učitelj praviloma bolj pazljivo sestavi test. Kasnejše reševanje neuspešnih preizkusov znanja s prerazporeditvijo točk ali z nižanjem praga za pozitivno oceno ni več mogoče.
- (3) Dijak ima že med pisanjem soliden pregled, kakšno oceno lahko pričakuje.

#### **Slabosti**

- (1) V času pred omejitvami so profesorji po zelo slabih rezultatih preizkusa znanja pogosto upravičeno presodili, da je na primer že 45 % vseh točk dovolj za pozitivno oceno.

- (2) Nekateri dijaki se, namesto da bi pokazali, koliko znajo, osredotočijo na izrabo pravil igre in na naloge, ki jim prinesejo večje število točk. Žal so znane tudi špekulacije s ponovitvami namenoma neuspešnih preizkusov.
- (3) Včasih pretiran normativizem ne deluje po pričakovanjih. To se sicer redko izkaže pri ocenjevanju na maturi, ko mora biti zaradi objektivnosti točkovnik zelo natančno določen. Zgodi se, da je treba zaradi zvestega sledenja točkovniku dijaka z nestandardno nepopolno rešitvijo oceniti z več ali manj točkami, kot bi si realno zaslužil.
- (4) Nekateri eksperimenti (npr. [1]) kažejo, da dosleden normativizem pri točkovanju ne pripomore bistveno k objektivnosti ocene. Še več, pogosto se izkaže, da je intuitivno ocenjevanje bolj učinkovito, rezultati ocenjevanj pa primerljivi. Zato lahko učitelju prepustimo presojo, kako bo ocenjeval. Pri tem se opira na svoje matematično znanje, dolgoletne izkušnje in občutek za pravičnost.
- (5) V ZDA pogosto meje za ocene določijo kasneje, tako da so ocene približno normalno porazdeljene. Na ta način se da kompenzirati nekatere nepredvidene anomalije in nepričakovane rezultate pri posameznih nalogah.

Zahteve po jasnosti kriterijev in mej za pozitivno oceno so koristne in poštene. Tudi odrasli pričakujemo jasne okvire delovanja tako v službi kot na banki, v restavracijah, na servisih itd. V tem primeru pravila niso zato, da bi grenila življenje, ampak prispevajo k boljšemu delovanju družbe. Preveč toge zahteve po enakih mejah za ocene pri vseh predmetih in pri vseh preizkusih znanja ter natančno izdelani in vnaprej določeni točkovniki zagotovo ne pripomorejo k odgovornemu, objektivnemu in poštenemu ocenjevanju.

#### **4. Ponavljanja in neupoštevanje slabih rezultatov pri preizkusih znanja**

Prva točka 13. člena pravilnika določa, da se negativne ocene ne upoštevajo, ocenjevanje pa se ponovi, če je tretjina ali več pisnih izdelkov ocenjena negativno. Druga točka istega člena dovoljuje, da se lahko pod posebno strogimi pogoji (soglasje učiteljskega zbora in dijakov že na začetku šolskega leta) tretjina zviša na mejo, ki ne presega polovice.

## **Prednosti**

- (1) Učitelj bolj pazljivo sestavi pisni preizkus, katerega teža je primerna za večino dijakov.
- (2) Učitelj je motiviran, da dijake na preizkuse čim bolje pripravi.
- (3) Včasih k neuspehu prispeva tudi nerodno izbran čas testiranja, na primer pred prazniki ali po njih ali pa čas, ko se piše še veliko drugih preizkusov. V teh primerih ponovno testiranje da bolj realne rezultate.
- (4) Ni več mogoče, da bi se nesorazmerno težak preizkus izrabil za kaznovanje ali discipliniranje dijakov.

## **Slabosti**

- (1) Včasih tudi večje število negativnih ocen pokaže realno stanje v razredu. Z neupoštevanjem prvih ocen in ponovitvami pisnih nalog takšno stanje le preložimo ali zameglimo.
- (2) To je slaba popotnica dijakom za življenje. Ne smejo pričakovati, da bodo v osebnem ali poklicnem življenju po neuspehih vedno dobili novo priložnost in se jim zato ne bo treba že prvič potruditi.
- (3) Žal so znani primeri, ko se dijaki dogovorijo, da bodo z velikim deležem negativnih ocen blokirali preizkus znanja.
- (4) Na nekaterih gimnazijah se je ponavljanje pisnih preizkusov znanja izrodilo do te mere, da interni pravilniki predpisujejo obvezno dvakratno zaporedno pisno preverjanje ne glede na število negativnih ocen na prvem testu. Sodelovanje pri drugem preverjanju je prepuščena odločitvi dijakov, če si želijo izboljšati oceno. Kombinacija s predtesti povzroči upravičen občutek, da je večji del pouka matematike namenjen preverjanju znanja, povzroča stalen stres in daje ogromno odvečnega dela učiteljem.

Ob zgornjih premislekih se lahko vprašamo: Ali bi se dalo najti kakšno boljše določilo glede ponavljanja pisnih nalog? Ali bi lahko namesto sedanje prakse vpisa boljše ocene morda (ponovno) vpeljali povprečno oceno obeh testov? Kaj pa, če bi zahtevo po ponavljanju preprosto črtali iz pravilniških določil in prepustili ponavljanje učiteljevi strokovni presoji? Morda pa smo zadovoljni s sedanjo rešitvijo in ni treba ničesar spreminjati?

## 5. Prepoved delnih ocen

Pridobivanje delnih ocen je v neskladju z več členi pravilnika. Pred uvedbo pravilnika pa so bile delne ocene pogoste, še posebej pri matematiki in pri pouku jezikov.

Tudi sedaj bi lahko delne ocene omogočili s formalnim trikom, če bi interni akt strokovnega aktiva ob strinjanju s starši delne ocene definiral kot ocene s sorazmerno manjšo težo, ki pa bi jih bilo treba dosledno zapisovati v redovalnico.

### Prednosti prepovedi

- (1) Delne ocene so še bolj kot ustno spraševanje odvisne od subjektivne presoje učitelja.
- (2) Zaradi ogromnega števila predmetov v posameznem letniku težko od dijakov pričakujemo sprotno znanje vedno in povsod.
- (3) Pri nenatančnih pravilih o zaključevanju delnih ocen lahko pride do nejasnosti, zmede in potencialnih manipulacij.

### Slabosti

- (1) Z delnimi ocenami se je dalo v zelo kratkem času sproti s kratkimi vprašanji ali nalogami pred tablo preverjati in delno oceniti znanje večjega števila dijakov. Dijaki so bili zato motivirani, da so pred poukom vsaj bežno preleteli osnovne pojme iz prejšnjih ur.
- (2) To je bil eden od načinov, kako začeti novo šolsko uro z osvežitvijo starih vsebin.
- (3) Mnogi dijaki so se rajši redno pripravljali na krajša ugotavljanja znanja kot pa enkrat na obsežnejše ustno ocenjevanje, saj so tako bolj sproti delali in lažje prišli do boljše končne ocene.
- (4) Z delnimi ocenami se je ponekod občasno ocenjevalo in spodbujalo tudi opravljanje domačih nalog.
- (5) Končna ocena, ki je bila po vnaprej določenih pravilih zaključena iz delnih ocen, je kazala raven znanja in delo dijaka čez daljše obdobje.

Za ukinitev delnih ocen ni bilo pravih tehtnih argumentov. Še več, mnogim dijakom je takšen način sprotnega ocenjevanja ustrezal. Če bi spet dovolili delne ocene, tega nikakor ne bi smeli narediti s sočasnim povečanjem administrativnih določil, npr. z uniformiranimi določitvami, kakšno težo naj ima posamezna delna ocena, kam naj se vpiše ipd. S tem bi učiteljem naložili še več dela in bi to pomenilo dejanski poseg v avtonomijo in nezaupnico učiteljevemu strokovnemu delu.

## 6. Prepoved ocenjevanja domačih nalog

Posodobljeni učni načrt [6] daje velik pomen rednim in dobro načrtovanim domačim nalogam. Dobro izbrane domače naloge ne pomagajo le pri utrjevanju snovi, obvladovanju spretnosti in pri pripravi na ure, ampak pri dijakih razvijajo tudi delovne navade.

Pravilnik nikjer izrecno ne prepoveduje ocenjevanja domačih nalog. Takšno ocenjevanje bi bilo pogojno možno ob zelo liberalni interpretaciji tretje in četrte točke 7. člena pravilnika, kjer bi domače naloge šteli pod »druge naloge« ali pa bi možnost njihovega ocenjevanja določil strokovni aktiv. Zanimivo je, da je bilo ocenjevanje domačih nalog po interpretaciji MŠŠ v izrecnem neskladju z 2. členom starega pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja v gimnazijah.

### Prednosti trenutne pravilniške rešitve

- (1) Znanje matematike ni nujno odvisno od dijakove delavnosti. Pri zelo bistrih dijakih, ki niso konformistični in ne marajo prisile pri učenju, lahko z obveznimi domačimi nalogami vzbudimo odpor do predmeta. Prav tako ni prav, da bi zmanjšali realno oceno znanja matematike dijakom, ki jih matematika ne zanima preveč, brez večjih težav pa dosežejo pozitivno oceno.
- (2) Posredno s tem pri dijakih razvijamo odgovornost. Večina jih prej ali slej sama ugotovi, da je delo domačih nalog koristno, kljub temu da ni ocenjeno.

### Slabosti

- (1) Nekateri učitelji se pritožujejo, da dijake težko prepričajo, naj redno delajo domače naloge, ker njihovega dela ne smejo ovrednotiti z oceno.

Dijaki tako ne delajo domačih nalog, slabo so pripravljeni na ure, ne razvijejo računskih spretnosti, učijo se kampanjsko in prej ali slej pride do težav. Znana je sicer praksa, ko učitelji posredno nagrajujejo redno opravljanje domačih nalog z obljubo po zaključevanju navzgor ob koncu leta ali pa neopravljanje domačih nalog kaznujejo z (napovedanim) ustnim spraševanjem ali pa z ukinitvijo privilegijev napovedanega ustnega spraševanja.

- (2) Nekateri tuji avtorji so mnenja, da je domače naloge nujno ocenjevati, če želimo, da dosežejo svoj namen (prim. [2, str. 44]), drugi avtorji pa so previdnejši in zavračajo ocenjevanje pravilnosti oz. nepravilnosti reševanja domačih nalog, podpirajo pa ocenjevanje opravljenosti oz. neopravljenosti domačih nalog (prim. [3, str. 27–37] in [4, str. 70]).
- (3) Z oceno iz domačih nalog lahko ovrednotimo dijakove sposobnosti samostojnega in časovno neomejenega reševanja problemov skozi daljše obdobje.

Prestroge sankcije pogosto povzročijo odpor, nesmiselno prepisovanje in različne načine izogibanja. Veliko več dosežemo s pozitivnim ravnanjem. Dijake poskusimo vzbuditi k reševanju domačih nalog npr. na naslednje načine (prim. tudi [3] in [4]):

- (1) Damo manj domačih nalog, a te naj bodo skrbno izbrane, da pokrijejo čim več različnih konceptov obravnavane vsebine. Občasne izjeme so vaje, kjer je treba utrditi kakšna ključna proceduralna znanja.
- (2) Redno spreminjamo oblike domačih nalog (dril, besedilni problemi, dokazi, rekreativne naloge, bralne vaje, preiskovanja, elektronska učna gradiva ...), saj takšen način razbija občutek monotonosti in veča pripravljenost za delo (prim. [3, str. 28]).
- (3) Pri pregledu domačih nalog lahko predstavimo različne strategije razmišljanja in načine, kako se lotiti problemov.
- (4) Dijakom redno dajemo povratno informacijo o opravljenih domačih nalogah. Če nam jih ne uspe redno pregledovati, jim omogočimo vsaj dostop do pravih rešitev.
- (5) Dijakom napovemo, da bo pisni preizkus vseboval npr. eno nalogo, ki bo zelo podobna kakšni iz nabora domačih nalog. To je sicer zelo nevarno,

če nimamo dobre mere. Naš dober namen se lahko izrodi podobno kot je že opisano v točki (1) slabosti obveznih preverjanj znanja pred pisnim ocenjevanjem.

- (6) Dijakom omogočimo, da pri ustnem ocenjevanju s predstavitvijo svojega načina reševanja domače naloge pridobijo del ustne ocene.

## 7. Predpisano število ustnih ocen

Druga točka 12. člena pravilnika predpisuje vsaj dve ustni oceni v šolskem letu, razen v primeru, ko je s katalogi znanj ali z učnim načrtom določeno drugače. Izkušnje večine učiteljev matematike kažejo, da je pogosto zelo težko med šolskim letom kvalitetno pridobiti dve predpisani ustni oceni. Zato sedmo poglavje posodobljenega učnega načrta o vrednotenju dosežkov predlaga *vsaj* eno ustno oceno.

### Prednosti

- (1) Komunikacija pri ustnih preverjanjih je veliko bolj interaktivna kot pri pisnih preverjanjih. Dober učitelj vodi dijaka skozi snov tako, da dobi celoten vpogled v dijakovo razumevanje. Če ima težave, mu pomaga s podvprašanji, idejami in praktičnimi nalogami. Če to ne pomaga, lahko spremeni temo in preveri razumevanje drugih vsebin, ki sodijo v sklop preverjanja znanja. Izkušen učitelj s pozitivnim in človeškim odnosom zna v večini primerov odpraviti dijakovo tremo in neutemeljen strah.
- (2) Pri ustnem spraševanju dijak pokaže svoje sposobnosti izražanja in komunikacije. Šele pri ustnem spraševanju lahko nekateri dijaki s posebnimi potrebami (npr. slabovidni in legasteniki) pokažejo svoje pravo znanje.
- (3) Ustno spraševanje je lahko tudi dobra oblika ponavljanja in utrjevanja znanja za preostale dijake v razredu.
- (4) Z ustnim spraševanjem lahko zelo dobro preverjamo znanje bolj teoretičnih tem (npr. poznavanje in razumevanje definicij in izrekov) in geometrijskih predstav.

## Slabosti

- (1) Nekateri dijaki imajo zelo velik strah pred javnim nastopanjem ali pa težave z ustnim izražanjem. Med spraševanjem lahko popolnoma odpo-vedo, kljub temu da preverjane vsebine solidno obvladajo.
- (2) Če želimo dati realno in pisni oceni vsaj približno enakovredno ustno oceno (z internim aktom aktiva sicer lahko teže ustne ocene tudi zmanj-šamo in s tem omogočimo krajša ocenjevanja), mora biti spraševanje dovolj obsežno in temeljito. Za posamičnega dijaka lahko to pomeni časovno tudi do polovico šolske ure, kar je pri danem obsegu ur, pred-pisanih vsebinah in dodatnih obveznostih zelo težko (pri 32 dijakih in dveh ustnih ocenah bi samo ustno spraševanje pokrilo 32 šolskih ur, kar je enakovredno dvomesečnemu pouku matematike na gimnaziji — takšna izraba časa ni predvidena v nobenem učnem načrtu).
- (3) Pri mnogih matematičnih vsebinah je bolj kot razumevanje teoretičnega ozadja pomembno solidno obvladovanje računskih spretnosti. V teh pri-merih je pisno preverjanje dosti bolj učinkovito in časovno ekonomično.
- (4) V problematičnih razredih lahko ustno spraševanje povzroči probleme z zaposlenostjo in disciplino preostalih dijakov.
- (5) Ustno spraševanje je veliko bolj subjektivno kot pisno ocenjevanje. Mo-žnost nepoštene ocene je bolj verjetna zaradi osebnega poznavanja dijaka in morebitnih socialnih pritiskov.

Prednosti in slabosti ustnega preverjanja znanja kažejo, da je najbrž nemogoče najti univerzalno priporočilo. Pogostost in temeljitost spraševanja naj bo prepuščena predvsem učiteljevi presoji, ki pa je odvisna od tipa preverjane snovi, dinamike predelave učnega načrta ter specifičnih učiteljevih in dijakovih preferenc.

## 8. Napovedano ustno ocenjevanje znanja

Kljub temu da pravilnik ne predpisuje napovedanega ustnega ocenjeva-nja, pa napoved za teden vnaprej zahteva večina internih pravilnikov šol.

## **Prednosti**

- (1) Dijak ve, kdaj bo vprašan, zato ima dovolj časa, da se na spraševanje dobro pripravi. Za učitelja in preostale dijake je takšno spraševanje veliko bolj prijetno in koristno.
- (2) Pri zares velikem številu predmetov, ki se poučujejo v istem letniku, je težko pričakovati, da bo dijak hkrati dobro pripravljen na vse predmete. Zaradi napovedanih terminov si lahko dijak vnaprej enakomerno porazdeli bolj intenzivno učenje različnih predmetov.
- (3) Spraševanje tako ne more biti trenutna kazenska sankcija.

## **Slabosti**

- (1) Dijaki se lahko z različnimi neupravičenimi izgovori in izostanki izogibajo spraševanju. Nekatere šole izogibanje spraševanju kaznujejo z ukinitvijo napovedi spraševanja.
- (2) Med letom dijaki niso sprti toliko pripravljeni, kot bi bili sicer. Učijo se v kosih, samo pred ocenjevanji znanja.

Ali bi morda dobro premišljena kombinacija napovedanega ustnega spraševanja (za „celo“ oceno) in redno pridobljenih (nenapovedanih) delnih ocen ohranila prednosti in se izognila slabostim? Ali obstaja še kakšna druga dobra rešitev, ki so jo učitelji izoblikovali sami (sedaj ali pa v letih pred omejitvami)? Ali lahko odločitev o napovedi prepustimo dogovoru med aktivom, učiteljem in dijaki?

## **9. Pritožbe nad ocenjevanjem**

Na šolah včasih prihaja do pritožb nad učiteljevim delom in še posebej nad ocenjevanjem, kljub temu da se učitelj drži pravil. Temu bi se velikokrat izognili, če bi kot samoumevno sprejeli reševanje problemov po načelu postopnosti. To bi marsikje otoplilo tako odnose med kolegi v zbornici in z vodstvom. O konkretni težavi se je treba temeljito pogovoriti in jo poskušati dobronamerno rešiti, pri tem pa se je treba pri reševanju težav v naslednjem vrstnem redu obrniti:

- (1) najprej na učitelja samega;

- (2) če ne pride do dogovora, na razrednika, ki nikoli ne sme omalovaževati kolega pred dijaki;
- (3) potem na svetovalnega delavca;
- (4) šele potem na ravnatelja oz. na interno šolsko komisijo, ki je namenjena reševanju pritožb;
- (5) in če res ne more priti do dogovora, na direktorja ali na inšpekcijo.

Takšen postopek je običajna praksa na nekaterih šolah in prispeva k večjemu zaupanju med učitelji v zbornici. Njegovo dosledno upoštevanje tudi pripomore k samovzgoji vseh udeležencev v učnem procesu.

## 10. Sklep

Spoštovanje zakonov in pravilnikov zagotavlja odgovorno in kvalitetno sobivanje ljudi v družbi. Kadar se zdi, da zakoni tega ne omogočajo dovolj, je treba o njih razpravljati in jih skušati izboljšati. Veljavni pravilnik precej radikalno omejuje učiteljevo avtonomijo pri ocenjevanju, še posebej, če pravila primerjamo s preteklo dolgoletno in v glavnem uspešno prakso. Večina pravil in omejitev je smiselna in dobro premišljena, nekatera pa se vsaj zdijo kot nezaupnica učitelju in velikokrat dosežejo napačen učinek. Zato bi bilo nujno, da v prihodnosti učitelji praktiki sodelujejo pri podobnih (in seveda tudi drugačnih) odmevih ob aktualnih vprašanjih iz življenja naše šole.

## LITERATURA

- [1] D. Kobal, *Iluzija objektivnosti ali objektivnost odgovornosti*, Obornik mat. fiz. **54** (2007) 1, str. 18–28
- [2] S. G. Krantz, *How to Teach Mathematics* (druga izdaja), AMS, Providence, Rhode Island, 1998
- [3] A. S. Posamentier, B. S. Smith in J. Stepelman, *Teaching Secondary Mathematics – Techniques and Enrichment Units* (sedma izdaja), Pearson Education, Upper Saddle River, New Jersey, 2006
- [4] J. A. Van de Walle, *Elementary and Middle School Mathematics – Teaching Developmentally* (šesta izdaja), Pearson Education, Boston, 2007
- [5] *Pravilnik o ocenjevanju znanja v srednjih šolah*, <http://www.uradni-list.si/1/content?id=57605>
- [6] *Učni načrt za pouk matematike v gimnazijah*, Spletne učilnice študijskih skupin ZRSŠ, podstran Matematika-GIM, <http://info.edus.si/studijske/>